

Nytt sätt att jobba med ägarbyten

Vid ägarskiften behövs en annan kompetens i dag än tidigare. I den digitala utbildningen Skifta Rikt är transparens och jämställdhet två fokusområden.

Text **Tina Andersson**

ERIKA EKESBO ANDRÉN har i sitt företag Utsikt Affärsutveckling varit med och drivit en rad program inom hållbart ledarskap, ägarskiften och mentorskap i de gröna näringarna.

Det senaste programmet, Skifta Rikt 2022–2024, handlar om hur man på ett bra sätt kan genomföra ett generationsskifte. Programmet finansierades av Jordbruksverket och Europeiska Jordbruksfonden för Landsbygdsutveckling. Under några månader fick enskilda, familjer och företag digital utbildning och coach-

”Ett coachande förhållnings-sätt är viktigt nu.

Erika Ekesbo Andrén

ning i sju pass om 2–3 timmar per pass.

– Det kan vara lättare att säga exakt vad man vill när man har en skärm mellan sig och de andra. En annan fördel för deltagarna med att träffas digitalt är att gruppen är spridd geografiskt. Det kan även vara lättare att öppna upp och bygga förtroende för helt okända än att göra det med sina grannar, säger Erika Ekesbo Andrén, som i det här fallet vill slå ett slag för den digitala mötesformen.

ERFARENHETER från programmet Skifta Rikt visar att det behövs en annan kompetens vid ägarskiften idag än det gjorde förr.

– Processledning och ett coachande förhållningssätt är viktigt nu. Det är en utmaning för dem som ska ta över att känna in vad de verkligen vill.

Skifta Rikt var ett digitalt ägarskiftesprogram, men på återträffen fick deltagarna träffa varandra i verkliga livet.

FOTO: MARCUS STAF/ PARKMEDIA

I Skifta Rikt fick överlåtare och övertagare gå igenom sina roller. Det handlade bland annat om vem som äger idag och imorgon, vem som driver de olika verksamhetsdelarna, vem som bor var och vilka relationer man har.

– Att man bor i fel hus på gården kan stå i vägen för energin när man ska gå upp och jobba klockan fem på morgonen, säger Erika Ekesbo Andrén.

Hon tycker att ingifta och andra medföljande ska vara med i diskussionerna från början. Det ökar inte kon-

flikterna, tvärtom. Transparens gör att alla blir trygga. Jämställdhet var en av punkterna i Skifta Rikt.

– **DET FINNS EN** tydlig skillnad mellan generationerna. Den yngre är både mer jämställd och mer jämlik. Den har andra värderingar. De yngre vill ha semester och de vill även att båda föräldrarna tar ansvar för sina barn. Den ingifta parten vill bli aktad som en bidragande pusselbit och se över ett eventuellt deläggande, säger Erika Ekesbo Andrén.

Skifta Rikt – ett ägarskiftesprogram

- 5 genomförda program 2022–2024.
- 181 deltagare från 50 företag i hela Sverige, varav 42 procent kvinnor, ålder 15–90 år.
- 7 digitala tematräffar/program.
- 90 procent upplever att de har utvecklasts.
- 40 procent blev klara med skiftet på cirka ett år med den här metodiken.
- 37 procent vill ha egen uppföljning.
- Banker och Tillväxtbolaget har diskuterat hur graden jämställt ägande kan öka.

KÄLLA: UTSIKT AFFÄRSUTVECKLING

Den äldre generationen identifierar sig ofta som lantbrukare. Funderingar kring identiteten efter yrkeslivet skapar tvekan att sätta i gång med ett ägarskifte. En annan komplexitet är den yngre generationens finansiering av övertagandet.

– Framöver växer behovet att mäkla ihop köpare och säljare som inte är släkt. Det ger äldre möjlighet till en ny roll där de inte äger eller är ansvariga för driften, men finns där som mentorer. ■

KOMMENTAR

Olika vägval med samma mål

PRECIS SOM SÅ mycket annat är det högst individuellt vilket tillvägagångssätt man föredrar vid genomförandet av ett generationsskifte. Det beror inte bara på gårdens verksamhet och dess värden utan också på vem man är som person.

För vissa är detta ett beslut som ska få ta lång tid och där justeringar i ägandet och hur skiftet ska gå till ändras under resans gång. Andra kan önska en snabb lösning som går att genomföra så snart som möjligt. Att ta del av innehållet i juridikdelen i vår artikelserie på temat Ägarbyte ger lite olika infallsvinklar som jag hoppas ska vara en vägledning till att hitta en väg som passar just dig.

”I slutändan kan man inte undvika juridiken vid ett generationsskifte.

I SLUTÄNDAN kan man inte undvika juridiken vid ett generationsskifte. För att känna sig trygg med ägandet nu och på lång sikt är min starka rekommendation att ta hjälp. Även om man själv förstår sig på juridiken minskar risken för osämja om man tar hjälp av en tredje part som medlar mellan alla parter och väger in de juridiska, skattek tekniska, ekonomiska och känslomässiga frågorna. För det handlar inte bara om vem som äger gården vidare utan även om att – som juristen Maria Rommerud säger på sid 23 – skapa rättvisa, optimera skatten och ställa kloka villkor.

Det underlättar om man är transparent och diskuterar ovan nämnda frågor såväl med sin partner som med dem som man avser att lämna över till. Det underlättar för er själva och juristens arbete minskar i omfattning.

I DE FALL där man når vägs ände hemma vid köksbordet blir behovet av en jurist än större. Misströsta inte, det kan vara lösningen för att till slut lyckas.

För att underlätta för juristen kan det vara bra att gå igenom checklistan på det här uppslaget i tidningen. Det ger en bra bild som sedan juristen kan utgå från i det fortsatta arbetet för att uppnå ett lyckat ägarbyte.

AXEL AF PETERSENS
Länsansvarig på Handelsbanken
Skog och lantbruk i Stockholms län
axel.af.petersens@handelsbanken.se

Sara Hjalmsdotter Gund,
Wermlands juridiska

Checklista ✓ Juridiken ger ramarna

Juridiken ger ramar att förhålla sig till vad gäller exempelvis syskonkompensation och överlåtelsesätt. Men juridiken ger inte lösningar på eventuella underliggande konflikter.

1. Kontakta en jurist

- ☐ Informera juristen om eventuella konflikter i familjen.
- ☐ Informera juristen om den enskilda familjens nuvarande utmaningar och möjligheter. *OBS! Om inte juristen får ovanstående information finns det risk för att hen delvis missar viktiga mål i sina förslag på lösningar.*
- ☐ Ta ställning till olika överlåtelsesätt – köp, gåva eller blandat fång (blandat fång är när överlåtelse av en fastighet sker mot ersättning men ersättningen inte motsvarar den överlättna tillgångens marknadsvärde).

2. Missa inte syskonkompensation

- ☐ Säkerställ att alla inblandade parter är nöjda med utfallet. Hasta inte över denna fråga!
- ☐ Se till att alla syskon är involverade i diskussionen. *OBS! Om detta inte görs riskerar man att skapa grogrund för framtida konflikter.*

3. Samägande – ett alternativ?

- ☐ Se över alternativ såsom exempelvis samägande. Det behöver inte vara dåligt. Det kan berika både företaget och dess ägare.
- ☐ Upprätta avtal. Om samägande blir lösningen vid ägarbytet ska ett samäganderättsavtal upprättas av en erfaren jurist.
- ☐ Ta tag i svåra frågor. I samband med upprättandet av avtalet kommer delägarna att tvingas ta ställning till oönskade frågor, till exempel vad som händer om någon inte längre vill vara delägare, om man inte kan komma överens eller om någon blir långvarigt sjuk eller avlider.

4. Håll koll på de juridiska dokumenten

- ☐ Involvera alla berörda i processen.
- ☐ Slarva inte med kommunikationen.
- ☐ Dokumentera allt, det vill säga skriv ned summor, villkor med mera.
- ☐ Se till att alla berörda skriver under och får varsitt dokument.
- ☐ Se även till att ha alla juridiska dokument i ordning, det vill säga testamente, äktenskapsförord, eventuellt samäganderättsavtal, framtidsfullmakt med mera.

KÄLLOR: SARA HJALMSDOTTAR GUND, WERMLANDS JURIDISKA, HANDELSBANKEN, LUDVIG & CO

ILLUSTRATION: JOSEFIN HEROLF

Kommentar: Viktigt att juristen har rätt information

JURIDIKEN ÄR EN nödvändig del i ett ägarbyte men varken juridik eller ekonomi kan ensamma svara för det bästa möjliga för alla parter. Anlitar familjen juridisk hjälp bör juristen få information om eventuella knutar och insyn i den enskilda familjens nuvarande utmaningar och möjligheter. Om det inte sker finns det risk för att juristen missar mål i sina förslag på lösningar. Grunden juristen bygger sina avtal på måste vara så solid som möjligt.

Syskonkompensation är ingen fråga som bör hastas förbi, se checklistan här intill.

Samägande behöver inte vara någonting dåligt, men det är nödvändigt att starta ett samägande med rätt förutsättningar, vilket innebär att man ska ta hjälp av en erfaren jurist som kan upprätta ett vederhäftigt samäganderättsavtal.

En erfaren jurist kan även bidra med nya infallsvinklar och verka för att alla parter får höras. För att ett ägarbyte ska gå smärtfritt är det viktigt att allt blir juridiskt korrekt.